

PEADIREKTOR

Ei sisalda ärisaladust

Otsus

18.12.2006 nr 58-L

Tallinn

AS-i LHV-Seesam Varahaldus taotluse alusel 18.04.2006.a alanud haldusmenetluse lõpetamine seoses seaduserikkumise tunnuste puudumisega

1. Haldusmenetluse alustamine

Vastavalt haldusmenetluse seaduse § 35 lg 1 p-le 1 algas seoses AS-i LHV-Seesam Varahaldus 17.04.2006 taotluse nr 2-2/13 laekumisega 18.04.2006 Konkurentsiametis haldusmenetlus.

AS LHV-Seesam Varahaldus palus oma taotluses Konkurentsiametil kohustada AS-i Hansapank, AS-i SEB Eesti Ühispank ja AS-i Sampo Pank lõpetama konkurentsi kahjustav tegevus ja keelata AS-il Hansapank, AS-il SEB Eesti Ühispank ja AS-il Sampo Pank eraisikutele laenude andmise sidumine kogumispensioni lepingu ümbervormistamisega selle panga kontserni kuuluva fondivalitseja juures.

2. Haldusmenetluse sisu

Haldusmenetluse eesmärgiks oli analüüsida AS-i Hansapank, AS-i SEB Eesti Ühispank ja AS-i Sampo Pank tegevust ning vajadusel võtma tarvitusele meetmeid konkurentsi kaitsmiseks juhindudes konkurentsiseaduse (KonkS) §-st 55.

3. Menetlusosalised

Taotluse esitaja:

AS LHV-Seesam Varahaldus

Asukoht: Tartu mnt 2, 10145 Tallinn

Registrikood: 10572453

Tegevusala: fondivalitseja, kelle ainsaks tegevusalaks on fondide valitsemine.

Haldusakti adreassaadid:

AS Hansapank

Asukoht: Liivalaia 8, 15040 Tallinn

Registrikood: 10060701

Tegevusala: Eestis litsentseeritud krediidasutus

AS-i Hansa Investeerimisfondid omanik

AS SEB Eesti Ühispank

Asukoht: Tornimäe 2, 15010 Tallinn

Registrikood: 10004252

Tegevusala: Eestis litsentseeritud krediidasutus

AS-i SEB Ühispanga Fondid omanik

AS Sampo Pank

Asukoht: Narva mnt 11, 15015 Tallinn

Registrikood: 10040839

Tegevusala: Eestis litsentseeritud krediidasutus

AS-i Sampo Baltic Asset Management omanik

4. Faktilised asjaolud**4.1 AS-i LHV-Seesam Varahaldus seisukoht**

AS-i LHV-Seesam Varahaldus (LHV) esitas oma seisukohad 17.04.2006 taotluses ning 24.05.2006 ja 14.09.2006 kirjades. Esitatud teabest selgus, et LHV-le teadaolevalt pakuvad suuremad krediidasutused (AS Hansapank, AS SEB Eesti Ühispank ja AS Sampo Pank) oma eraisikutest laenuklentidele soodsamaid laenutingimusi, kui laenu võtnud eraisikut klient vormistaks nii enda kui ka oma perekonnaliikmete kogumispensionifondid ümber laenu andnud krediidasutuse tütarettevõtja poolt pakutavateks pensionifondideks. Teatud juhtudel on krediidasutused LHV väitel seadnud sellise pensionifondide ümber vormistamise laenu väljastamise eeltingimuseks. Eelpool nimetatud krediidasutused on pensionifondide valitsemiseks loonud neile 100% kuuluvad eraldi äriühingud. Arvestades, et KonkS § 2 lg 3 kohaselt loetakse valitseva mõju kaudu omavahel seotud ettevõtjaid üheks ettevõtjaks, on käesolevas otsuses kasutatud krediidasutuste ja neile kuuluvate fondivalitsejate tähistamiseks läbivalt krediidasutuse ärinimesid.

Perioodil 01.11.2004 kuni 31.10.2005 on LHV Pensionifondidest teistesse pensionifondidesse EVK andmetel lahkunud kokku 2420 inimest. Eranditult kõik lahkujad on läinud krediidasutustega seotud fondivalitsejate juurde. Lahkujad on vahetanud LHV pensionifondi teiste pensionifondide vastu alljärgnevalt:

Sihtfond	% lahkujatest
Hansa K3	49 %
SEB Progressiivne	31%
Sampo PF 50	10 %
Hansa K2	8 %
Muud	2 %
Kokku	100 %

LHV väitel on tema pensionifondid olnud taotluse esitamise seisuga kõikidest pensionifondidest kõige edukamad ja kõige parema tootlusega, mistõttu klientide lahkumise põhjused on LHV-le arusaamatud. LHV väitel on enamus lahkujaid teatanud, et nad võtsid kas eluaseme- või mõnda muud laenu Hansapangast, Ühispankangast või Sampo Pangast ning nimetatud pangad seadsid laenu saamise eeltingimuseks pensionifondide ümbervormistamise vastavas laenuandvas pangas.

LHV hinnangul kinnitab nimetatud lahkumise põhjust ka asjaolu, et mitte ükski klient ei ole lahkunud ERGO poolt valitsevatesse pensionifondidesse, kuigi just ERGO pensionifondid on peale LHV pensionifondide ühed edukamad. ERGO ei paku sarnaselt LHV-le ning erinevalt pankadest laenukoode.

LHV viis oma väidete tõestuseks läbi küsitluse perioodil 01.11.2005-01.06.2006 LHV pensionifondidest lahkunud 192 isiku seas. Kokku lahkus LHV pensionifondidest nimetatud perioodil 855 isikut, LHV küsitles neid, kellel oli märkimisväärne osakute arv ehk siis kas regulaarne või püsiv sissetulek. Selgus, et kõige suurem osa küsitletud lahkunutest, s.o 69 inimest ehk 35,94% lahkus soodsamate eluasemelaenu tingimuste, krediitkaardi, soovilaenu või mõne muu krediittoote saamiseks. Küsitletute väitel oli pensionifonde pankadele üles viies võimalik saada madalamat intressi, kuid mõningatel juhtudel oli see üldse laenu või krediitkaardi saamise eeltingimuseks. Enamus soodsamate laenu tingimuste pärast LHV pensionifondidest lahkunud kliente oli AS-i SEB Eesti Ühispanka kliendid. 46 inimest ehk 23,96% küsitletutest lahkus LHV pensionifondidest selleks, et koondada kõik oma pangateenused ühe pakkuja juurde. Lahkumise põhjuseks tõid LHV endised kliendid esile ka veel rahulolematust LHV kui asutusega, LHV klienditeeninduse ja suhtlemisega ning LHV pensionifondide tootlusega.

LHV tõid esile, et pankadega mitteseotud fondivalitsejate olukorra teeb halvaks see, et viimastel aastatel on Eestis pidevalt kasvanud kinnisvaraturg. Kuivõrd eluasemelaenu saab suhteliselt lihtsalt ja ka laenuintressid on suhteliselt madalad ning lisaks saab makstud intresside pealt maksusoodustust, on eluasemelaenu maht viimastel aastatega jõudsalt suurenenud. Seega, mida enam inimesi eluasemelaenu võtab, seda suurem on inimeste arv, kes on sunnitud oma pensionifondid üles viima pankadega seotud fondivalitsejatesse, et saada eluasemelaenu. Selline tegevus kahjustab konkurentsi kohustuslike pensionifondide kaubaturul ning väiksematel pensionifondide pakkujal, kellel ei ole võimalust pakkuda eraisikutele laenu, on äärmiselt keeruline sellises olukorras konkurentsipüüa.

LHV juhib tähelepanu asjaolule, et kõik kolm suuremat krediidasutust (Hansapank, SEB Ühispank ja Sampo Pank) kuuluvad suurde rahvusvahelisse finantskontserni, mis annab neile lisaks turuosale ka märkimisväärse finants- ning turujõu, millega väiksematel tegijatel pensionifondide kaubaturul ei ole võimalik võistelda. LHV leidis, et nii AS Hansapank kui ka AS SEB Eesti Ühispank on kogumispensionifondide kaubaturul turuliidrid. AS-i Hansapank turuosa on nii tasakaalustatud kui ka agressiivse strateegiaga pensionifondide osas üle 40 %. AS-i SEB Eesti Ühispank on suurim turuosa konservatiivse strateegiaga pensionifondide osas.

Eeltoodut arvesse võttes leidis LHV, et AS Hansapank ja AS SEB Eesti Ühispank on kuritarvitanud neile kuuluvat turguvalitsevat seisundit. AS SEB Eesti Ühispank on turguvalitsevat seisundit omav ettevõtja vähemalt konservatiivse strateegiaga pensionifondide kaubaturul. 31.10.2005.a seisuga oli AS-i SEB Eesti Ühispank turuosa konservatiivse strateegiaga pensionifondide kaubaturul liitunute arvu poolest 47,7% ja varade mahu poolest 46,9%. AS Hansapank on turgu valitsevat seisundit omav ettevõtja tasakaalustatud strateegiaga pensionifondide osas (turuosas liitunute arvu kohaselt 93,9%, varade mahu poolest 89,7%) ja agressiivse strateegiaga pensionifondide osas (turuosas liitunute arvu poolest 48,5% ja varade mahu poolest

42,1%). Samuti omavad AS Hansapank ja AS SEB Eesti Ühispank LHV hinnangul turgu valitsevat seisundit eraisikutele antavate laenude kaubaturul.

Seades eraisikutest laenuklentidele eeltingimuseks, et laenu võtnud eraisikust klient vormistaks nii enda kui ka oma perekonnaliikmete kogumispensionifondid ümber laenu andnud krediitiasutuse tütaretevõtja poolt pakutavateks pensionifondideks, kuritarvitavad AS Hansapank ja AS SEB Eesti Ühispank LHV hinnangul turgu valitsevat seisundit ja rikuvad konkurentsiseaduse § 16 p 4 sätestatud piirangut.

LHV leidis lisaks eeltoodule, et juhul, kui Konkurentsiameti hinnangul ei saa AS-i Hansapank, AS-i SEB Eesti Ühispank ja AS-i Sampo Pank lugeda eeltoodud kaubaturgudel turgu valitsevat seisundit omavateks ettevõtjateks konkurentsiseaduse § 13 kohaselt, siis on LHV hinnangul tegemist kooskõlastatud tegevusega eelnimetatud krediitiasutuste, kes pakuvad eluasemelaene, ja neile kuuluvate kohustustuslike pensionifonde haldavate pensionifondide valitsejate vahel, mis konkurentsiseaduse § 4 lg 1 p 6 kohaselt on keelatud. Samuti võib LHV hinnangul keelatud kooskõlastatud tegevuseks lugeda kokkulepet, mille kohaselt krediitiasutus annab laenuvõtjale (kolmas isik) laenu soodsamatel tingimustel, kui laenuvõtja toob oma pensionifondi üle konkreetse pensionifondi valitseja juurde (konkurentsiseaduse § 4 lg 1 p 1).

4.2. Turg

Pensionifondide fondivalitsejate tegevust ja pensionifonde reguleerivad kogumispensionide seadus ja investeerimisfondide seadus ning nende alusel väljaantud õigusaktid. Pensionifondid jagunevad kohustuslikeks pensionifondideks (II sammas) ja vabatahtlikeks pensionifondideks (III sammas). Kohustusliku pensionifondi makseid tasutakse sotsiaalmaksuseaduse § 2 lg 1 p-des 1-6, 8 ja 9 nimetatud tasudelt. Kohustusliku pensionifondi makse on piiratud ja kindlaks määratud 2 %-ga isikule makstava tulu pealt, millele riik omalt poolt lisab 4 % ehk kaks kolmandiku pensionifondi tehtavatest sissemaksetest.

Kohustuslikele pensionifondidele lähimaks sarnaseks tooteks on vabatahtlikud pensionifondid, aga ka pensionikindlustused, elukindlustused jm. pikaajalised investeringud. Alates 1983. a. sündinud isikutel ei ole nimetatud tooteid võimalik kohustuslike pensionifondide asemel kasutada, sest kohustuslike pensionifondide kasutamine on neile kogumispensionide seaduse kohaselt kohustuslik. Kohustuslike pensionifondide kasutamine on kõikidele tarbijatele sõltumata nende sünniaastast muude pikaajaliste investeringutega võrreldes oluliselt kasulikum, sest riik ei lisa muude investeringute sissemaksetele midagi, mistõttu need sissemaksed kujunevad kahe kolmandiku võrra väiksemaks.

Vastavalt Pensionikeskuse andmetele oli seisuga 31.10.2005 kogumispensioniga liitunud 477 880 inimest. Kogumispensioniga liitunute arv hõlmab endas nii neid isikuid, kes saavad töötasu, mille pealt tasutakse kogumispensionimakseid, kui ka isikuid, kellele ei tasuta kogumispensioni makseid.

Liitunute arvu põhjal on fondivalitsejate turuosad alljärgnevad:

Pensionifondi valitseja	Liitunute arv	Turuosa
Hansa Investeeringufondid	262 846	55,00%
SEB Ühispanka Fondid	137 519	28,78%
Sampo Baltic Asset Management	48 298	10,11%
LHV-Seesam Varahaldus	17 021	3,56%
ERGO Varahaldus	12 196	2,55%
Kokku	477 880	100,00%

Ülaltoodud tabelist nähtub, et liitunute arvu poolest on 93,89% kohustuslike pensionifondide kaubaturust koondunud krediidasutustega seotud fondivalitsejate kätte.

Vastavalt kogumispensioniseadusele saab isik samaaegselt teha makseid ainult ühte kohustuslikku pensionifondi. Kokku eksisteerib 15 erinevat kohustuslikku pensionifondi, mille vahel klient saab valida. Kohustuslike pensionifondide hulgas võib eraldi välja tuua erineva strateegiaga pensionifondid: konservatiivse, tasakaalustatud ja agressiivse strateegiaga pensionifondid.

	Konservatiivsed pensionifondid	Tasakaalustatud pensionifondid	Agressiivsed pensionifondid			
Nõuded vara investeerimisele						
võlakirjad, rahaturg	100%	75%	50%			
aktsiad	0%	25%	50%			
Fondivalitsejad, liitunute arv ning turuosad						
	liitunuid	%	liitunuid	%	liitunuid	%
Hansapank	14 615	37,2 %	73 297	93,9 %	174 938	48,5 %
SEB Ühispank	18 790	47,7 %	-	-	118 726	32,9 %
Sampo	960	2,4 %	3 519	4,5 %	43 818	12,3 %
LHV	2 727	6,9 %	1 240	1,6 %	13 054	3,6 %
ERGO	2 298	5,8 %	-	-	9 898	2,7 %
Kokku	39 390	100 %	78 056	100 %	360 434	100 %

Tabelist nähtub, et sõltumata pensionifondi tüübist kasutab 87-98% liitunutest kolme krediidasutuse pensionifonde. Sealjuures on AS-l Hansapank suurim turuosa tasakaalustatud (93,9%) ja agressiivsete (48,5%) pensionifondide osas. AS SEB Eesti Ühispank omab suurimat turuosa konservatiivsete pensionifondide osas (47,7%), mis osaliselt tuleneb asjaolust, et AS-l SEB Eesti Ühispank puudub tasakaalustatud strateegiaga pensionifond.

4.3 AS-i Hansapank seisukoht

AS Hansapank esitas oma seisukohad LHV taotluse suhtes 18.05.2006 kirjas nr 200.120-030/017480 ja 23.10.2006 kirjas nr 200.120-030/034485.

AS Hansapank kinnitab, et ei esita laenu saamise eeltingimuseks kohustusliku pensionikindlustuslepingu ületoomist panga tütarettevõttesse. AS Hansapank ei ole kehtestanud oma töötajatele nõudeid ega andnud soovitusi, mille kohaselt väljastatud laenu hinnastamine oleks sõltuvalt kohustusliku pensionikindlustuslepingu ületoomisest panga tütarettevõttesse. Eluasemelaenu väljastamisel lähtub AS Hansapank krediitiasutuste seaduses ja Eesti Panga õigusaktides sätestatust, mille kohaselt arvestatakse laenu väljastamisel kliendi maksevõimet, eelnevat maksekäitumist, tagatisvara väärtust ja laenu sihtotstarvet.

AS Hansapank on seisukohal, et LHV poolt kohustuslike pensionifondide edukuse määramine ainult ühe lühikese perioodi tootlusest lähtuvalt ei ole asjakohane. Kohustusliku pensionifondi puhul on tegemist kliendile väga tähtsa pikaajalise investeringuga ja selle edukuse määravad lisaks lühiajalisele tootlusele veel paljud teised asjaolud. Kindlasti peetakse väga tähtsaks finantsteenuse pakkuja üldist mainet, läbipaistvust, usaldusväärsust ja mitteseotust skandaalidega. Samuti sõltub kliendi rahulolu fondi investeerimisstiilist ja riskitasemest, fondide kulumääradest (väljalaskmis-, tagasivõtmis- ja haldustasu), kliendile edastatud aruandluse põhjalikkusest ja kvaliteedist, teenuse pakkuja klienditoe kättesaadavusest. AS Hansapank leiab, et kliendid on teinud kohustusliku pensionifondide valiku kõiki eeltoodud asjaolusid hinnates.

AS Hansapank teatab, et kliendi maksevõime hindamisel arvestatakse kliendi kõiki sissetulekuid, väljaminekuid ja säästmist. See on oluline vastutustundliku laenuotsuse tegemisel. Seetõttu võib teatud juhtudel pikaajaliste eluasemelaenude puhul kohustusliku pensionikindlustuslepingu olemasolu olla finantstehtisel käsitleva kliendi reservina ja maksevõimet kinnitava tegurina. See võib näiteks olla tõestuseks, et klient suudab ka pärast pensionile jäämist eluasemelaenu tagasi maksta. Samuti iseloomustab see kliendi säästuvõimelisust. Seejuures ei ole tingimuseks kohustusliku pensionikindlustuslepingu ületoomine panga tütarettevõttesse.

4.4 AS-i SEB Eesti Ühispank seisukoht

AS SEB Eesti Ühispank esitas oma seiskohad LHV taotluse suhtes 23.05.2006 kirjas nr 4-2/22503 ja 24.10.2006 kirjas nr 4-2/22503.

AS SEB Eesti Ühispank kinnitab, et LHV taotluses nimetatud väide, et eraisiku poolt SEB Eesti Ühispankist laenu saamise eeltingimus on laenu taotleja ja tema pereliikmete kogumispensionide ümbervormistamine panga tütarettevõtja poolt pakutavaks pensionifondiks, ei vasta tõele. Samuti ei vasta AS-i SEB Eesti Ühispank kinnitusele tõele LHV väide, et AS SEB Eesti Ühispank pakub AS-i SEB Ühispanka pensionifondi osakuid omandavale kliendile soodsamaid laenuitingimusi, kui kliendile, kes SEB Ühispanka pensionifondi osakuid omandada ei soovi. Igale konkreetsele kliendile pakutavad laenuitingimused, sh intressimäär, sõltuvad kliendi riskitasemest, mis omakorda sõltub kliendi maksevõimest ja tagatisest.

SEB Eesti Ühispankas kehtivate sisereeglite kohaselt ei ole kliendi pensionikindlustuslepingute ületoomine SEB Eesti Ühispanka tütarettevõttesse aluseks pakkuja temale soodsamaid laenuitingimusi.

SEB Eesti Ühispanga klienditeenindajad on instrueeritud pakkuma panga tütarettevõtja SEB Ühispanga Fondide poolt valitsetavaid pensionifonde igale kliendile, kes pöördub panka mistahes finantsteenuse saamise sooviga, sh kliendile, kes soovib saada eluaseme-, õppe- või muud laenu. Ent ühelgi juhul ei sõltu panga laenuotsuse sisu asjaolust, kas klient soovib või ei soovi sõlmida kokkulepet SEB Ühispanga pensionifondi osakute omandamiseks.

4.5 AS-i Sampo Pank seisukoht

AS Sampo Pank esitas oma seisukohad LHV taotluse suhtes 17.05.2006 kirjas nr A2-5/7489 ja 23.10.2006 kirjas nr A2-5/7489.

AS Sampo Pank kinnitab, et ei seo eraisikutele laenude väljastamist kogumispensionilepingu ümbervormistamisega. Kogumispensionilepingute ümbervormistamine või mitteümbervormistamine pangaga ühte kontserni kuuluva fondivalitseja juures ei mõjuta AS-i Sampo Pank poolt tehtavaid otsuseid kliendile pakutavate finantseerimisteenuste tingimuste osas. Samuti ei erine AS Sampo Baltic Asset Management poolt valitsetavate kohustuslike kogumispensionifondidega liitunud klientidega sõlmitavate lepingute sisu nimetatud fondidega mitteliitunud klientidega sõlmitavate lepingute sisust

AS Sampo Pank ei nõustu LHV väitega, et kõik pangad seavad eraisikust laenusajale tingimuseks oma kogumispensionifondi ümbervormistamise vastava panga kontserni kuuluva fondivalitseja juures, sest AS Sampo Pank ei sea oma laenuklientidele nimetatud eeltingimust. Eluasemelaenu väljastamine ja kohustusliku kogumispensionifondi ümbervormistamine ei ole omavahelises seoses.

AS Sampo Pank juhib tähelepanu asjaolule, et jaepangandusturu peamine tähelepanu on viimastel aastatel suunatud eraisikutele laenu väljastamisele. Tihe konkurents klientide võitmiseks ja vastava turuosa suurendamiseks pankade vahel on muutnud eelkõige kinnisvara tagatisel võimaldatava eluasemelaenu tingimused eraklientide jaoks soodsamaks. Selleks, et säilitada saavutatud turuosa ja/või seda suurendada, ei ole võimalik laenu väljastamise tingimusi võrreldes konkurentide poolt pakutavaga kuidagi kitsendada ega piirata.

Lisaks eeltoodule rõhutab AS Sampo Pank, et AS-il Sampo Pank ega AS-il Sampo Baltic Asset Management ei ole võimalik kuritarvitada turgu valitsevat seisundit, sest neile kuuluva turuosa suurus (Eesti Panga statistika kohaselt) ei anna alust pidada neid turgu valitsevat seisundit omavateks ettevõtjateks.

5. Õiguslik hinnang

Kaubaturg

Konkurentsiseaduse § 3 lg 1 kohaselt on kaubaturg hinna, kvaliteedi, tehniliste omaduste, realiseerimis- ja kasutustingimuste ning tarbimis- ja muude omaduste poolest ostja seisukohalt omavahel vahetatavate või asendatavate (edaspidi

asendatavate) kaupade käibimise ala, mis hõlmab muu hulgas kogu Eesti territooriumi või selle osa.

Käesoleva haldusmenetluse seisukohalt tähtsust omav kaubaturg hõlmab kohustuslikke pensionifonde. Muud ligilähedased investeerimistooded ei ole tarbijate seisukohalt asendatavad, sest riik ei lisa teiste investeerimistoodete sisse maksetele omalt poolt kahte kolmandikku ning kohustuslike pensionifondide kasutamine on alates 1983. a. sündinutele kohustuslik.

Konkurentsiamet peab võimalikuks, et tegelikkuses jaguneb kohustuslike pensionifondide teenus täiendavalt kolmeks kaubaturuks – konservatiivseteks, tasakaalustatud ning agressiivseteks pensionifondideks.

Teiseks kaubaturuks või kaubaturgudeks, mis käesolevas haldusmenetluses tähtsust omavad, on erinevate laenutoodete turud, eelkõige eluasemelaenu turg, sest LHV väitel kasutavad krediitiasutused oma turujõudu laenutoodete osas sundimaks kliente liituma nende kohustuslike pensionifondidega.

Alljärgnevast ilmneb, et LHV poolt väidetud õigusrikkumist ei ole toime pandud sõltumata kaubaturgude täpsemast määratlusest, mistõttu Konkurentsiamet ei määratle käesolevas haldusmenetluses kaubaturgude täpsemaid piire.

Turgu valitsev seisund ja selle kuritarvitamine

KonkS § 13 lg 1 kohaselt loetakse turgu valitsevat seisundit omavaks ettevõtja või mitu samal kaubaturul tegutsevat ettevõtjat, kelle positsioon võimaldab tal/neil sellel kaubaturul tegutseda arvestataval määral sõltumatult konkurentidest, varustajatest ja ostjatest. Turgu valitseva seisundi omamist eeldatakse, kui ettevõtjale või mitmele samal kaubaturul tegutsevatele ettevõtjale kuulub kaubaturul vähemalt 40 protsenti käibest.

Kohustuslike pensionikindlustusfondidega liitunute jagunemine erinevate vastavat teenust pakkuvate ettevõtjate vahel viitab võimalusele, et eeskätt AS Hansapank võib omada turgu valitsevat seisundit. AS-i Hansapank kohustuslike pensionifondidega on liitunud 55% kõigist liitunutest (kaubaturu laiem määratlus), kusjuures tasakaalustatud pensionifondide osas on AS-i Hansapank osakaal 93,9% ning agressiivsete pensionifondide osas 48,5% (kaubaturu kitsam määratlus). 30.09.2006 seisuga moodustas AS-i Hansapank poolt eraisikutele väljastatud laenude jääk 55% Eesti krediitiasutuste pool väljastatud laenude jäägist. Konkurentsiamet peab siinkohal vajalikuks rõhutada, et ettevõtja turuosa on üldjuhul küll oluline, kuid mitte lõplik tõend turgu valitseva seisundi olemasolu kohta KonkS § 13 lg 1 kohaselt.

Konkurentsiamet leiab, et kuigi AS-i SEB Eesti Ühispank konservatiivse pensionifondiga on liitunud 47,7% konservatiivsete pensionifondidega liitunutest, ei omaks AS SEB Eesti Ühispank turgu valitsevat seisundit ka kaubaturu kitsaima määratluse korral. AS-i SEB Eesti Ühispank suur osakaal konservatiivsete pensionifondide osas ei tulene mitte AS-i SEB Eesti Ühispank suurest turujõust sellel tegevusalal, vaid asjaolust, et AS SEB Eesti Ühispank ei paku tasakaalustatud strateegiaga pensionifonde. Selle arvelt on AS-i SEB Eesti Ühispank klientide liitumine konservatiivse ja agressiivse pensionifondiga suuremaks kujunenud. Arvestades eeltoodut ning ka AS-i SEB Eesti Ühispank AS-st Hansapank väiksemat osakaalu eraisikutele väljastatud laenude osas (30,3%) tuleb asuda seisukohale, et turgu valitsevat seisundit käesolevas haldusmenetluses tähtsust omavatel kaubaturul

või -turgudel võib omada üksnes AS Hansapank. AS-i Sampo Pank turuosad on niivõrd väikesed, et need viitavad selgelt turgu valitseva seisundi puudumisele.

Alljärgnevast ilmneb, et AS Hansapank ei oleks turgu valitsevat seisundit kuritarvitanud ka sellise seisundi olemasolu korral. Seega ei ole Konkurentsiametil põhjust AS-i Hansapank võimalikku turgu valitsevat seisundit eeltoodust põhjalikumalt hinnata.

Haldusmenetluse osapoolte väidete vastuolu küsimus

Konkurentsiameti poolt käesoleva haldusmenetluse käigus kogutud materjalidest ilmnes, et LHV ja krediidasutuste väited selles osas, kas krediidasutused on seadnud eraisikutest laenuklentidele eeltingimuseks, et laenu võtnud eraisikut klient vormistaks nii enda kui ka oma perekonnaliikmete kogumispensionifondid ümber laenu andnud krediidasutuse tütarettevõtja poolt pakutavateks pensionifondideks, või pakkunud sel juhul pelgalt soodsamaid laenuitingimusi (s.h soodsamat intressi), on vastukäivad. LHV väidab tuginedes oma endistelt klientidelt saadud tagasisidele, et seda on tehtud. Krediidasutused on Konkurentsiametile kinnitanud, et seda tehtud ei ole. Konkurentsiameti poolt haldusmenetluse raames kogutud tõendite põhjal ei ole võimalik üheselt tuvastada, kelle väited tõele vastavad. Arvestades, et Konkurentsiamet on asunud seisukohale, et krediidasutused ei rikuks konkurentsiseadust ka juhul, kui LHV väited tõele osutuksid, ei ole väidete vastuolu küsimuse lahendamine täiendavate tõendite kogumise teel põhjendatud. Alljärgnev hinnang konkurentsiseaduse rikkumise puudumise kohta on koostatud eeldusel, et LHV väited vastavad tõele. Hinnangu lähtumist sellisest eeldusest ei saa käsitleda Konkurentsiameti poolse nõustumisega LHV väidetega – nagu eelpool selgitatud, Konkurentsiamet jätab LHV ja krediidasutuste väidete vastuolu küsimuse käesolevas haldusmenetluses lahtiseks.

KonkS § 4 rikkumise puudumine

LHV hinnangul rikuvad krediidasutused ja nende tütarettevõtjad, kes haldavad pensionifonde, eelpool kirjeldatud viisil tegutsedes KonkS § 4 lg 1 p 6 sisalduvat keeldu leppida kokku kokkuleppe sõlmimise eelduseks tingimuse seadmises, et teine pool võtab endale kokkuleppe objektiga mitteseotud lisakohustusi. Samuti võivad krediidasutused ja nende pensionifonde haldavad tütarettevõtjad LHV hinnangul rikkuda KonkS §-i 4 lg 1 p 1, mille kohaselt on keelatud otsene või kaudne kolmandate isikute suhtes hinna- ja muude kauplemistingimuste kindlaksmääramine, sealhulgas kauba hinna, tariifi, tasu, juurde-, alla- või mahahindluse, abonement-, lisa- või täiendava tasu, intressimäära, rendi või üüri määramine

KonkS § 2 lg 3 kohaselt võib käesoleva seaduse tähenduses lugeda üheks ettevõtjaks samal kaubaturul tegutsevaid ühte kontserni kuuluvaid ettevõtjaid või teisi valitseva mõju kaudu üksteisega seotud ettevõtjaid, kui nende ettevõtjate vahel puudub konkurents. AS Sampo Pank, AS Hansapank ja AS SEB Eesti Ühispank omavad 100% nende kontsernis pensionifonde haldavate ettevõtjate aktsiatest. Konkurentsiamet ei tuvastanud menetluse käigus mingeid viiteid võimalikule kontsernisisesele konkurentsile eelpool loetletud krediidasutuste kontsernides. Seega tuleb üheks ettevõtjaks lugeda AS Sampo Pank ja AS Sampo Baltic Asset

Management, AS Hansapank ja AS Hansa Investeerimisfondid ning AS SEB Eesti Ühispank ja AS SEB Ühispanga Fondid.

Vastavalt KonkS § 4 lg 1 on keelatud konkurentsi kahjustava eesmärgi või tagajärjega ettevõtjatevaheline kokkulepe, kooskõlastatud tegevus ja ettevõtjate ühenduse otsus. Ühte kontserni kuuluvate ettevõtjate, keda KonkS § 2 lg 3 kohaselt võib lugeda üheks ettevõtjaks, vahelistele kokkulepetele ei laiene KonkS §-s 4 lg 1 sätestatud keeld, sest tegemist ei ole ettevõtjatevaheliste kokkulepetega selle sätte mõistes. Seega, Konkurentsiamet ei tuvastanud käesolevas haldusmenetluses KonkS § 4 rikkumist krediidasutuste ja nende pensionifonde haldavate tüarettevõtjate vahel LHV poolt kirjeldatud viisil.

KonkS § 16 rikkumise puudumine

LHV leidis oma taotluses, et AS Hansapank ja AS SEB Eesti Ühispank kuritarvitavad oma turgu valitsevat seisundit rikkudes KonkS § 16 p 4 sätestatud piirangut, seades eraisikutest laenuklentidele eeltingimuseks, et laenu võtnud eraisikust klient vormistaks nii enda kui ka oma perekonnaliikmete kogumispensionifondid ümber laenu andnud krediidasutuse tüarettevõtja poolt pakutavateks pensionifondideks, või pakkudes sel juhul soodsamaid laenutingimusi (s.h soodsamat intressi). KonkS § 16-s lg 4 on sätestatud, et keelatud on ühe või mitme ettevõtja poolt turgu valitseva seisundi otsene või kaudne kuritarvitamine kaubaturul, sealhulgas kokkuleppe sõlmimise eelduseks tingimuse seadmine, et teine pool võtab endale kokkuleppe objektiga mitteseotud lisakohustusi.

Arvestades, et AS-l SEB Eesti Ühispank ja AS-l Sampo Pank puudub käesolevas haldusmenetluses tähtsust omavatel turgudel turgu valitsev seisund, ei anna Konkurentsiamet hinnangut nende tegevusele KonkS §-st 16 lähtudes. Konkurentsiamet annab hinnangu üksnes AS-i Hansapank tegevusele, kes võib, aga ei pruugi omada asjakohastel kaubaturgudel turgu valitsevat seisundit.

Konkurentsiamet tõdeb, et olukorras, kus turgu valitsev krediidasutus väljastab laene üksnes tingimusel, et laenu võtnud eraisikust klient vormistaks nii enda kui ka oma perekonnaliikmete kogumispensionifondid ümber laenu andnud krediidasutuse tüarettevõtja poolt pakutavateks pensionifondideks, võib see krediidasutus tõepoolest kahjustada konkurentsi kogumispensionifondide kaubaturul. Sellisel juhul tõrjuks see krediidasutus kogumispensionifondide kaubaturult välja neid ettevõtjaid, kes ei paku laenukooteid. Laenukooteid mitte pakkuvaid ettevõtjaid võib välja tõrjuda ka pelgalt soodustuse pakkumine laenuklentidele turgu valitseva krediidasutuse poolt, sest ka sellisel juhul on laenuklentidel motivatsioon loobuda laenukooteid mitte pakkuva pensionifondide haldaja teenustest.

Turgu valitseva krediidasutuse eelpool kirjeldatud tegevus ei pruugi siiski alati olla vastuolus KonkS § 16 lg 4-ga. Vastuolu seadusega ilmneb eelkõige juhul, kui turgu valitsev krediidasutus seob laenukooteid ja pensionifonde teiste ettevõtjate kaubaturgudel välja tõrjumise eesmärgil. Käesoleva haldusmenetluse käigus ei ilmnenu asjaolusid, mis viitaksid võimalusele, et AS Hansapank oleks laenukooteid ja pensionifonde sidunud otseselt LHV ja ERGO (s.o kahe laenukooteid mitte pakkuva pensionifondide halduri) kaubaturult välja tõrjumiseks. Veelgi enam, arvestades LHV ja ERGO väikest turuosa (vastavalt 3,6% ja 2,6% kõigist kohustuslike pensionifondidega liitunutest), on AS-l Hansapank majanduslikult suhteliselt

vähetasuv neid sihilikult kaubaturult välja tõrjuda. Tulenevalt turuosadest on AS-i Hansapank põhilised konkurendid pensionifondide osas AS SEB Eesti Ühispank ja AS Sampo Pank (vastavalt 28,8% ja 10,1% kõigist kohustuslike pensionifondidega liitunutest), kes aga pakuvad ka ise klientidele laenukooteid.

Konkurentsiamet on seisukohal, et laenukoote ja pensionifondide sidumisega turgu valitseva krediitiasutuse poolt ei pruugi kaasneda turgu valitseva seisundi kuritarvitamist, kui selle põhjuseks ei ole püüd konkurente kaubaturult välja tõrjuda, vaid muud majanduslikud argumendid. Näiteks on turgu valitseval ettevõtjal õigus anda tarbijatele soodustusi mitme toote korraga müümisest tekkinud mastaabisäästu arvelt tingimisel, et seda ei tehta konkurentsiseadust rikkudes konkurentide kaubaturult välja tõrjumise eesmärgil. Konkurentsiameti hinnangul omab käesolevas haldusasjas tähtsust LHV poolt väidetav asjaolu, et LHV-st lahkunutele on soodsamaid laenuitingimusi pakkunud enamikel juhtudel AS SEB Eesti Ühispank, mitte AS Hansapank. Seega on väidetavalt tegemist praktikaga, mida eelkõige on juurutanud turgu mitte valitsev krediitiasutus. Konkurentsiameti hinnangul tõendab see asjaolu, et tegemist oleks LHV väidete tõele vastavuse korral krediitiasutuste seas levinud üldise ärilise praktikaga, millel puudub põhjuslik seos AS-i Hansapank võimaliku turgu valitseva seisundiga. Järelikult, laenukoote ja pensionifondide väidetava sidumise põhjuseks on muud ärilised kaalutlused kui AS-i Hansapank võimalik soov turgu valitsevat seisundit kuritarvitades teisi ettevõtjaid kaubaturult välja tõrjuda. Sellise tegevuse praktiseerimist turgu valitseva ettevõtja poolt, mida eelkõige praktiseerivad turgu valitseva ettevõtja konkurendid ja millel puudub põhjuslik seos turgu valitseva seisundiga, ei saa seega lugeda turgu valitseva seisundi kuritarvitamiseks. Turgu valitsevat seisundit omaval ettevõtjal on õigus reageerida oma konkurentide tegevusele konkurentsiseadusega kooskõlas oleval viisil.

Lähtudes eeltoodust ja juhindudes konkurentsiseaduse § 63⁴ lg 1 p-st 1,

otsustan:

lõpetada AS-i Hansapank, AS-i SEB Eesti Ühispank ja AS-i Sampo Pank tegevuse suhtes AS-i LHV-Seesam Varahaldus taotluse alusel 18.04.2006 alustatud haldusmenetlus seoses konkurentsiseaduse rikkumise tunnuste puudumisega AS-i Hansapank, AS-i SEB Eesti Ühispank ja AS-i Sampo Pank tegevuses.

Otsuse peale võib esitada vaide Konkurentsiameti peadirektorile haldusmenetluse seaduses sätestatud korras või kaebuse Tallinna Halduskohtule 30 päeva jooksul arvates käesoleva otsuse teatavaks tegemisest.

Peeter Tammistu